

LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ NARIŲ DARBOTVARKĖS PRIORITETAI: REGIONINIAI SKIRTUMAI IR MIESTO-KAIMO DICHOTOMIJA

Viktorija Baranauskienė

*Vytauto Didžiojo universitetas
Jonavos g. 66–212, LT-44191 Kaunas, Lietuva*

Jurga Bučaitė-Vilkė

*Vytauto Didžiojo universitetas
Jonavos g. 66–212, LT-44191 Kaunas, Lietuva*

Aistė Lazauskienė

*Vytauto Didžiojo universitetas
Jonavos g. 66–212, LT-44191 Kaunas, Lietuva*

Ieva Dryžaitė

*Vytauto Didžiojo universitetas
Jonavos g. 66–212, LT-44191 Kaunas, Lietuva*

<https://doi.org/10.5755/j01.ppa.24.1.40467>

Anotacija. Šiame straipsnyje siekiama išsiaiškinti Lietuvos savivaldybių tarybų narių nuostatas apie vietos valdžios darbotvarkės tikslus, t. y., kurie darbotvarkėms tikslai jiems yra prioritetingi. Kaip tyrimo objektas pasirinkti savivaldybių tarybų nariai, išrinkti 2023 m. kovo 5 d. rinkimuose, nes prieš šiuos rinkimus pasikeitė teisinė įstatyminė bazė ir savivaldybių tarybų narių vaidmuo pasikeitė. Siekiant atsakyti į iškeltą šio tyrimo klausimą, pasitelkiama tarptautinio tyrimo „European councilor“ anketinė apklausa (analizuojamas tik Lietuvos atvejis). Atlikta kiekybinių duomenų analizė atskleidė, kad vietos politikų nuostatos apie darbotvarkės prioritetus netolygiai pasiskirsčiusios po šalies teritoriją ir skirtinguose regionuose išryškėja skirtingi tradiciniai (socio-ekonominiai), teritorijų plėtros ir aplinkos kokybės gerinimo probleminiai aspektai. Taip pat analizuojant nuostatas išryškėjo centro-periferijos (miesto-kaimo) dichotomija, ypač teritorijų plėtros aspektais.

Reikšminiai žodžiai: savivaldybių tarybų nariai, nuostatos, darbotvarkė, teritoriniai netolygumai, Lietuva.

Keywords: municipal councillors, provisions, agenda, territorial inequalities, Lithuania.

Įvadas

Regioninė poliarizacija labai dažnai sutinkama elektoriniuose tyrimuose. Ji atsiranda dėl visuomenės erdvinės diferenciacijos, kuri neišvengiama dėl gyventojų, tame tarpe ir pačių vietos politikų, skirtingų ekonominių, demografinių bei socialinių charakteristikų pasiskirstymo, o šie skirtumai ypač pastebimi tarp centrų ir periferijų (Burneika ir kt. 2017b). Centro-periferijos dichotomijos modelis dažnai

naudojamas regioniniuose tyrimuose ir tarp miesto-kaimo (centro-periferijos) dažnai vyksta įvairūs konfliktai (ekonominiai, socialiniai, politiniai ir kt.) (Friedman 1973; Lee 1994; Eskelinen ir Snickars 1995; Pociūtė 2014). Kalbant apie miesto ir kaimo skirtumus, pastebima, kad tiek vietos rinkėjams, tiek jų išrinktiems atstovams mažesniuose miestuose ar kaimiškose (periferinėse) teritorijose būdinga dėmesį telkti į vietos specifines problemas, susijusias su vietos bendruomenės klausimais, todėl tokioms teritorijoms mažiau būdingos globalios problemos (Rudokaitė 2014; Burneika ir kt. 2017b). Tyrimuose pristatoma miesto-kaimo dichotomija leidžia nustatyti tik tam tikriems regionams būdingas specifines problemas, kas leidžia sėkmingiau vykdyti regioninę politiką (Baranauskienė 2021).

Šio tyrimo klausimo aktualumą taip pat rodo savivaldos politinės sistemos pokyčiai. Naujausi Lietuvos savivaldybių tarybų ir merų rinkimai įvyko 2023 m. kovo 5 dieną. Šie rinkimai išskirtiniai, nes pasikeitus teisei bazei (įsigaliojus LR rinkimų kodeksui (Lietuvos Respublikos rinkimų... 2022)), pasikeitė ir savivaldybės institucinė sąranga (Lietuvos Respublikos vietos... 1994). Meras, renkamas ne daugiau kaip trims kadencijoms, kuris tapo vykdomąja valdžia bei įgijo daug daugiau galių (Lietuvos Respublikos vietos... 1994). Savivaldybės administracija, kuriai vadovauja tiesiogiai išrinktas meras, rengia tarybos sprendimų projektus. Meras negali balsuoti posėdžiuose, tačiau turi „veto“ teisę ir gali motyvuotai perduoti savivaldybės tarybai pakartotinai svarstyti tarybos priimtus teisės aktus. Meras, o ne taryba renka administracijos direktorių, jo pavaduotojus ir vicemerus. Taip pat 2023 m. kovo mėn. išrinkti merai nebeturi savivaldybės tarybos narių mandato, todėl nėra įskaičiuojami į bendrą išrinktų tarybos narių skaičių. Taigi, kaip matoma, savivaldybių tarybų narių vaidmuo keičiasi, o jo įtaka formuojant vietos valdžios politinę darbotvarkę tampa labai dinamiška. Tačiau reikia pažymėti, kad įstatymo pataisos padidino opozicijos teises savivaldybių tarybose ir jie gali rūpintis klausimus įtraukti į vieno savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę kas šešis mėnesius.

Savivaldybių tarybų nariai (išrinkta gyventojų vietos valdžia) turi įteisintą galią priimti sprendimus vietos lygmeniu. Priimant sprendimus vietos valdžia susiduria su iškylančiais iššūkiais, tokiais kaip savo pačių vaidmens suvokimu (kaip politinių lyderių) (Jon ir Cole 1999; Klok ir Denters 2013), priimamų sprendimų svarba (formuojant politikos procesus ir sudarant politinę darbotvarkę) ir poveikiu priimtiems vietos sprendimams (Heinelt ir Egner 2022; Swianiewicz 2024), tinkamu reagavimu į piliečių poreikius (De Groot, Denters ir Klok 2010), viešųjų paslaugų vystymu, pasiekiamumu ir kokybe (Bučaitė-Vilkė ir kt. 2019), piliečių įsitraukimu į vietos valdymą (Heinelt ir Egner 2022), bendradarbiavimu bei tarpininkavimu tarp vietos gyventojų, valdžios ir verslo bei tarpsavivaldybiniu bendradarbiavimu (Haus ir Heinelt 2005; Egner, Sweeting ir Klok 2013; Bučaitė-Vilkė ir kt. 2019); gyventojų pasitikėjimu politikais ir pačių pasitikėjimu savo ir kitų partijų, institucijų nariais (Walenta-Bergman 2022) bei daugelis kitų dalykų, kuriems didelę įtaką daro didžiausias pastarųjų metų iššūkis – gyventojų skaičiaus kaita (ypač neigiama periferinėse šalies teritorijose).

Yra gausu tyrimų tiesiogiai susijusių su savivalda ir šiame straipsnyje analizuojamais klausimais. Vietos politinės lyderystės aspektai dažniausiai analizuojami dalyvaujamosios demokratijos, politinės komunikacijos ir politinių savivaldos sistemų kontekste (Kersting ir Vetter 2003; Heinelt 2010) bei per skirtingas valdymo efektyvumo, interesų atstovavimo ir komunikacijos su vietos bendruomene strategijas (Baldersheim ir Daloz 2003; Haus ir Heinelt 2005; Lowndes ir Leach 2004a, 2004b; Haus ir Sweeting 2006). Taip pat analizuojamas ir tarybos narių politinis vaidmuo vietos darbotvarkėje (Hanssen Klausen ir Vabo 2006; Haus ir Klausen 2011; Klok ir Denters 2013) ir interesų derinimo strategijos (Getimis ir Hlepas 2013).

Taip pat ir Lietuvoje yra pavienių mokslininkų, analizuojančių piliečių (bendruomenės) įtraukimą į savivaldą (Guogis, Gudelis ir Stasiukynas 2007; Bučaitė-Vilkė ir Žilys 2016; Bučaitė-Vilkė 2019, 2021), savivaldos rinkimų sistemą ir politinį dalyvavimą, decentralizavimo reformas (Astrauskas 2007; Slavinskaitė ir Ginevičius 2016), savivaldybių funkcijų ir galių kaitą (Burbulytė-Tsikarishvili, Dvorak ir Žernytė 2018), savivaldybių bendradarbiavimą (Bučaitė-Vilkė 2019; Bučaitė-Vilkė ir kt. 2019; Bučaitė-Vilkė, Civinskas ir Lazauskienė 2018; Lazauskienė ir Bučaitė-Vilkė 2019). Vis tik galima teigti, kad vietos politikų lyderystė ir bendruomenių įgalinimas iki šių dienų nėra sulaukę didelio dėmesio Lietuvoje. Galima paminėti tik kelis

bandymus, kurie tik iš dalies atskleidžia vietinės politinės lyderystės pokyčius, jų požiūrį į piliečių dalyvavimą savivaldoje (Dvorak 2009; Lazauskienė ir Bučaitė-Vilkė 2018, 2019). Taigi, galima teigti, kad savivaldos politikai kaip vietos lyderiai, gebantys telkti bendruomenes bei gyventojus ir atstovauti jų interesus, spręsti aktualias teritorijoms problemas, vis dar nėra tinkamai identifiukuotas kaip empirinių tyrimų objektas.

Šiame straipsnyje pateikiamos Lietuvos savivaldybių tarybų narių nuostatos apie svarbius vietos valdžios darbotvarkės tikslus. Straipsnio autoriams buvo svarbu išsiaiškinti kokie darbotvarkės klausimai yra svarbiausi: socio-ekonominiai, aplinkos kokybės gerinimo, teritorijų plėtros (vystymo) aspektai ir ar yra minėtų aspektų regioninių skirtumų, ar yra skirtumų tarp miesto ir kaimo savivaldybių? Norint išsiaiškinti iškeltus klausimus buvo suformuluotas šio tyrimo tikslas – atskleisti Lietuvos savivaldybių tarybos narių nuostatų apie vietos valdžios darbotvarkės tikslų svarbą erdvinio pasiskirstymo pjuviu, analizuojant skirtingų savivaldybių politikų prioritetus bei miesto ir kaimo savivaldybių dichotomiją.

Iškeltiems klausimams ir užsibrėžtam tikslui atskleisti buvo naudojami kiekybiniai duomenys, gauti pasitelkiant Lietuvos savivaldybių tarybų narių anketine apklausa iš „Kaip keičiasi vietos politiko vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“ (Nr. S-MIP-23-17) projekto, kurio tikslas – išanalizuoti vietos politikų (savivaldos tarybos narių) formuojamus normatyvinius ir institucinius lyderystės pokyčius, siekiant įvertinti vietos politikos formavimo, demokratijos ir gyventojų atstovavimo aspektus bei atsižvelgiant į savivaldybių institucinės struktūros reformų kontekstą Lietuvoje. Anketinė apklausa atlikta 2024 m. vasario–kovo mėnesiais (n=694). Minėta anketinė apklausa yra „European councilor“ sudedamoji apklausos dalis (tokio pat pobūdžio apklausa vyko 29-iose Europos šalyse). Šia apklausa buvo siekiama atskleisti savivaldos tarybos narių požiūrį į besikeičiančias vietos politiko funkcijas, vaidmenis bei galios pozicijas; taip pat atskleisti kaip pasikeitė institucinis santykis su tiesiogiai renkamu meru (po savivaldybių tarybų rinkimų 2023 m.); svarbu buvo įvertinti ir komunikacijos bei interesų derinimo strategijas tarp skirtingų suinteresuotų grupių; įvertinti darbotvarkės suderinimą su aktualiomis vietos problemomis; kiek yra autonomijos priimant kolektyvinius sprendimus dėl vietos klausimų ir kita.

Teorinis konceptas

Kalbant apie vietos politikų elgsenos tyrimus, nemažai mokslininkų skiria itin daug dėmesio elektoriniams (rinkimų) tyrimams. Tačiau žymiai mažiau dėmesio skiriama politikų nuostatoms įvairiais pjuviais analizuoti (nuostatos dėl vietos demokratijos, bendruomenių dalyvavimo, viešojo valdymo reformų ir pan.). Anksčiau vykdyti moksliniai tyrimai tiek Lietuvoje, tiek užsienyje (Massey ir Delton 1988, 1998; Legeby 2010; Savickaitė ir kt. 2013; Ramonaitė ir kt. 2014; Baranauskaitė ir Tučas 2014; Gaidys 2014; Baranauskaitė ir kt. 2015; Ubarevičienė ir kt. 2015; Burneika ir kt. 2017b) atskleidė, kad politinių preferencijų teritorinis pasiskirstymas (erdvinė diferenciacija) koreliuoja su sociodemografinėmis bei socioekonominėmis charakteristikomis, todėl visuomenės erdvinė diferenciacija tik didės, kas ir nulems dar didesnius skirtumus tarp rinkėjų politinių preferencijų teritorinio pasiskirstymo. Politinėms gyventojų preferencijoms jau ilgą laiką daug dėmesio skiria užsienio mokslininkai (Cohen ir Dowson 1993; Massey ir Denton 1998; Walks 2005, 2006), kurie aiškina, kad gyventojai linkę rinktis gyventi ir būti tarp asmenų su panašia rinkimine elgsena. Taip pat, daug dėmesio skiriama priemiestinių ir metropolinių teritorijų politinei elgsenai, kuriai, pasak autorių (Kaufman 2004; Johnston ir Pattie 2006; Bilodeau 2009), įtaką daro socialinė aplinka bei imigrantai ar atvykėliai. Taip pat pastebėta, kad naujakuriai į priemiestines teritorijas atsineša savo politines preferencijas ir pažiūras, kurios, dažnu atveju, skiriasi nuo senbuvių (Baranauskaitė ir kt. 2015; Ubarevičienė ir kt. 2015; Burneika ir kt. 2017b).

Elektorinės elgsenos erdviniams tyrimams Lietuvoje pradėta daugiausia dėmesio skirti XXI amžiuje. Atlikta nemažai tyrimų, skirtų rinkėjų politinės elgsenos ir aktyvumo teritorinei diferenciacijai (atsižvelgiant į rinkėjų socioekonominius, sociodemografinius ir kitus rodiklius), kur analizuojami ne tik nacionaliniai, bet ir savivaldybių tarybų rinkimai savivaldybių, apygardų, apylinkių teritoriniais lygmenimis. Ypač daug dėmesio skiriama Lietuvos didžiųjų miestų ir jų priemiestinių teritorijų (metropolinių regionų

(Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos)) gyventojų politinėms preferencijoms bei jų erdvinei analizei, elektorinių struktūrų diferenciacijai (Savickaitė ir kt. 2013; Baranauskaitė ir Tučas 2014; Ubarevičienė ir kt. 2015; Baranauskaitė ir kt. 2015; Burneika ir kt. 2017a, 2017b; Burneikaitė 2018; Vidzbelis 2020). V. Petrulis analizavo etninio gyventojų statuso ir politinių preferencijų sąsajas Vilniaus metropoliniame regione (Petrulis 2009), taip pat daug dėmesio skyrė ir Prezidento rinkimams (Petrulis 2007). Taip pat dėmesys skirtas tautinių mažumų rinkiminiam erdviniam aktyvumui ne tik Lietuvos metropoliniuose regionuose, bet ir kitose šalies teritorijose (Burenikaitė 2018; Vidzbelis 2020). Apie tautinių mažumų politinį dalyvavimą Lietuvoje analizavo Visockaitė (2015), tačiau jos tyrime nėra erdvinės analizės, remiamasi kokybiniais (interviu) ir kiekybiniais (anketinės apklausos) duomenimis. Analizuotas jaunimo aktyvumas Seimo rinkimuose tiek visoje Lietuvoje, tiek ir skiriant dėmesį metropoliniams regionams (Vidzbelis ir Burneika 2023), partijų ir kandidatų populiarumas (Vikšraitienė ir Tučas 2019), politinės teritorinės įtampos Lietuvoje (Kavaliauskas ir Valiūnaitė 2003; Kavaliauskas ir kt. 2004). Taip pat dėmesys skirtas decentralizacijai ir savivaldai (Daugirdas ir Mačiulytė 2006; Mačiulytė ir Ragauskas 2007).

Politinės darbotvarkės formavimui, kaip atskiram procesui, nemažai dėmesio skiria mokslininkai (Kingdon 1995; Dye 1998; Sabatier 1999; Parsons 2001; Furman ir Šerikova 2007). Jų teigimu, politinės darbotvarkės sudarymas (pagrindinių problemų identifikavimas tiek vietos, regiono ar šalies mastu) – svarbiausia pradinė politikos procesų formavimo dalis (Schattschneider 1961; Dye 1998; Nefas 2010; Šerikova 2013; Howlet ir Ramesh 2003). Ne visos problemos patenka į darbotvarkę ir tik nuo pačių politikų ir gyventojų noro priklauso ar problemų sprendimo imsis valdžios institucijos (Kraft ir Furlong 2004), o piliečių įsitraukimas į valdymo procesus – vienas iš pagrindinių demokratinės valstybės tikslų (Carreira, Machado ir Vasconcelos 2016).

Tačiau analizuojant darbotvarkės formavimo procesus iškyla esminių klausimų, kaip vietos politikai konstruoja darbotvarkes, kokie keliami ir diskutuojami strateginiai klausimai ir koks pačių politikų įsitraukimas sprendžiant vietos klausimus? Remiantis klasikinės J. W. Kingdon (1995) daugialypių srautų prieigos (angl. Multiple Streams Framework (MSF)) analitiniais argumentais, politinės darbotvarkės formavimą lemia problemos išgryninimas, politiniai veiksmai ir politikos formavimas (Kingdon 1995). Šie aspektai svarbūs tiriant sprendimų priėmimo mechanizmo analizę vietos lygmeniu, akcentuojant mikro lygmens politikos formavimą ir interesų derinimo strategijas. Šiuo atveju ypač aktualus piliečių interesų atstovavimo aspektas, vietos politikos sprendinius derinant su makro lygmens nacionalinės politikos prioritetais. B. D. Jones ir F. R. Baumgartner (2005) analizuodami politikų išskiriamus darbotvarkės prioritetus pastebėjo, kad nors nacionalinio lygmens politikai atsakingi už prioritetų formavimą, vis dar mažai dėmesio skiria savivaldos politikai, nors jos įgyvendinimui vietos gyventojų balsas itin svarbus. Tyrėjų manymu, politinių partijų ideologija, ekonominiai svertai ir elektorato iniciatyvos tampa pagrindiniais vietos politikos formavimo veiksniais (Jones ir Baumgartner 2005). Visiškai priešingai nacionalinio lygmens politikams, kurių sprendimus riboja itin griežti teisėkūros suvaržymai, tačiau pastebėta, kad vietos politikai labiau susiduria su tiesioginiu pragmatiniu spaudimu, įskaitant visuomenės lūkesčius, finansinius apribojimus ir biurokratinis suvaržymus (Denters ir Rose 2005). Taip pat tokie kaip vietos žiniasklaida, bendruomeninės organizacijos ir elektroninės vietos dalyvavimo priemonės tampa itin svarbiu įrankiu formuojant vietos politinius prioritetus (Denters ir Rose, 2005; Pratchett ir kt. 2009).

Kaip matoma iš tyrimų gausos, erdviniai tyrimai daugiausia naudojami gyventojų rinkiminėms preferencijoms atskleisti bei paaiškinti preferencijų diferenciaciją. Tačiau erdviniai tyrimai Lietuvoje beveik nenaudoti vietos politikų nuostatomis atskleisti. Savivaldybių tarybų narių veiklos profilio (konkrečiai kalbant apie vietos darbotvarkės tikslų svarbą) erdvinis pasiskirstymas, taip pat kaip ir rinkėjų preferencijos, priklauso nuo asmeninių socioekonominių charakteristikų, kurioms įtakos turi asmens gyvenamoji vieta (šiuo atveju savivaldybės geografinė padėtis). Vietos politikų darbotvarkės prioritetų erdvinė analizė leidžia identifikuoti tam tikras specifines regionines problemas, atskleisti problemų panašumus bei skirtumus tarp centrinių (miesto) ir periferinių (kaimiškų) teritorijų. Tik nustatius problemų erdvinę diferenciaciją, sėkmingai šalyje gali būti vykdoma regioninė politika (Baranauskienė 2019, 2021).

Metodologija

Šiame tyrime naudojamas apklausos tyrimo metodas, kurio pasirinktas atlikimo būdas – apklausa raštu (klausimyno nuoroda buvo išsiųsta visiems Lietuvos savivaldybių tarybų nariams), kuri taikoma įvairiuose moksliniuose bei taikomuosiuose socialiniuose tyrimuose (Gaižauskaitė ir Mikėnė 2014). Apklausos dalyviai buvo klausiami „eile iš anksto numatytų klausimų, su iš anksto nustatytais atsakymų kategorijomis“ (Luobikienė 2005, p. 79). Šiame straipsnyje pasirinkti analizuoti klausimai, norint išsiaiškinti respondentų nuostatas, todėl tam tinkamiausia naudoti Likerto vertinimo skalę, paprastai prašant nurodyti „savo sutikimo ar nesutikimo su kiekvienu iš teiginių laipsnį“ (Gaižauskaitė ir Mikėnė 2014, p. 175), kur dažniausiai sutikimai vertinami 5 balų skalėje (Gaižauskaitė ir Mikėnė 2014).

Vykdyta anketinė apklausa yra „European councilor“ sudedamoji apklausos dalis¹. Lietuvoje anketinė apklausa „Lietuvos tarybos nariai“ atlikta 2024 m. vasario-kovo mėnesiais. Tyrimo tikslinė grupė – Lietuvos savivaldybių tarybų nariai, kurie buvo išrinkti 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų rinkimų metu. Vykdyta visuminė apklausa, anketos buvo išsiųstos visiems išrinktiems 1 498-iems² savivaldybių tarybų nariams (60 savivaldybių), remiantis naujausiais savivaldybių rinkimų rezultatais (1 lentelė) (Lietuvos Respublikos vyriausioji... 2024). Asmeniniai tarybų narių elektroniniai paštai buvo gauti iš savivaldybių internetinių svetainių (elektroniniai paštai skelbiami viešai). Duomenims surinkti panaudota „Qualtrics“ apklausos programinė įranga. Norint surinkti duomenis asmeniniais elektroniniais paštais buvo išsiųsti kvietimai su keliais priminimais. Galutinė imtis – 694 (tai sudaro 46,3 proc. visų tarybų narių) (1 pav.). Pagal galutinę imtį buvo analizuojami surinkti apklausos duomenys. Detalesnei duomenų analizei taikomas klasterinės analizės metodas, kuris naudojamas nustatyti tam tikrų objektų panašumams, suskirstant juos į panašias grupes (Vaitkevičius ir Saudargaitė 2006). Šiame darbe išskiriami miesto ir kaimo savivaldybių klasteriai, kuriais remiantis analizuojami iš miesto (klasteriui priskiriami šešios didžiausios Lietuvos miestų savivaldybės: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio ir Alytaus) ir kaimo (visos kitos likusios 54 savivaldybės) savivaldybių tarybų narių surinkti apklausos metu gauti duomenys.

Sudarytame klausimyne naudojami 48 uždari klausimai ir vienas situacijos

1 lentelė. Bendras renkamų savivaldybės tarybos narių skaičius

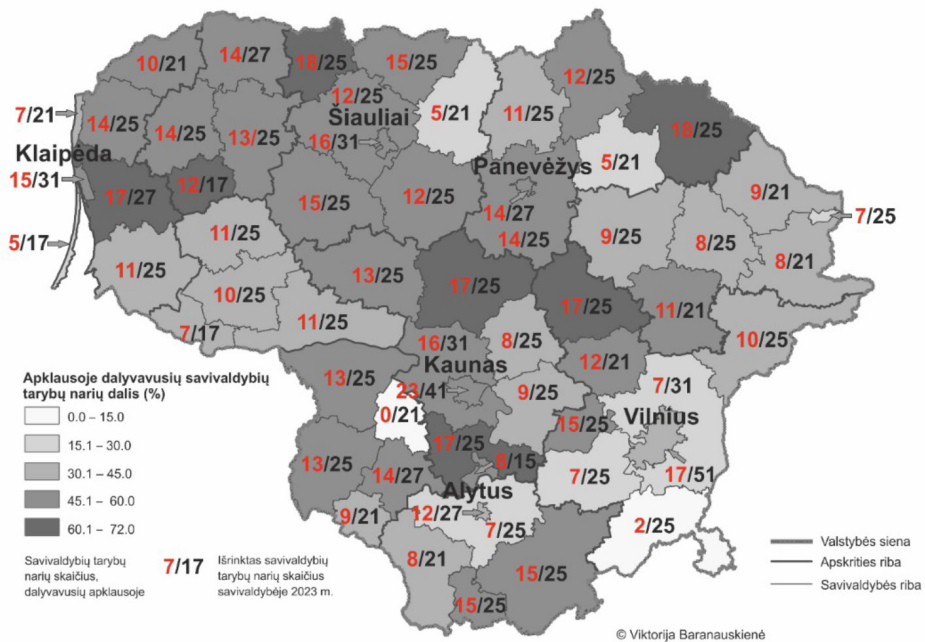
SAVIVALDYBĖS TARYBOS NARIŲ SKAIČIUS	GYVENTOJŲ SKAIČIUS SAVIVALDYBĖJE
51	>500 000
41	250 000–500 000
31	100 000–250 000
27	50 000–100 000
25	20 000–50 000
21	10 000–20 000
17	5 000–10 000
15	<5 000

Šaltinis: Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinis įstatymas 2022

¹ „European councilor“ apklausa vykdyta 29-iose šalyse (apklausa pradėta 2023 m. birželį ir baigta 2024 m. gegužės mėnesį). Apklausa atliko tarptautinis mokslininkų tinklas, kuris daugiau nei 20 metų daugiausia dėmesio skiria vietos politinių veikėjų apklausoms. (pvz., merų, tarybos narių). Iš viso 2024 m. apklausta 12 000 vietos politikų.

² Lietuvos savivaldybių tarybų rinkimai vyksta 60-yje Lietuvos savivaldybių, kur ketveriems metams (nuo 2002 m.) yra renkami savivaldybių tarybos nariai, o nuo 2015 m. šių rinkimų metu tiesiogiai yra renkami ir savivaldybių merai. Mandatų skaičius (savivaldybių tarybos narių skaičius) kiekvienoje savivaldybėje priklauso nuo rinkėjų skaičiaus konkrečioje savivaldybėje. Būtina paminėti, kad iki 2000 m. savivaldybės tarybos nariai buvo renkami 56-e savivaldybėse, o pasikeitus Lietuvos teritorijos administraciniam suskirstymui (Lietuvos respublikos teritorijos... 1994) 2002 m. – 60-yje. Taigi, šiame darbe, sudaryta respondentų kartoschema, atsižvelgiant į naują teritorinį administracinį suskirstymą, kuris įsigaliojo nuo 2000 metų.

vertinimas³. Apklausa buvo siekiama įvertinti įvairius vietos politikos lyderystės ir savivaldybių tarybų narių valdymo aspektus. Klausimyną sudarė aštuoni klausimų blokai: A blokas skirtas savivaldybių tarybų narių darbotvarkės aspektams ir prioritetams išryškinti; B blokas skirtas tarybų narių požiūriui į vietos demokratiją atskleisti; C blokas skirtas tarybos nario pareigų suvokimui ir atsakomybėms įvertinti; D blokas skirtas tarybos nario vaidmeniui atskleisti; E blokas skirtas išsiaiškinti tarybos narių taikomus komunikavimo ir informacijos gavimo/sklaidos būdus; F blokas skirtas tarybų narių portretams (pateikiama bendra informacija apie respondentus); G blokas skirtas išsiaiškinti pasitaikančius agresijos aspektus prieš tarybų narius ar jų artimuosius ir H blokas skirtas atskleisti tarybų narių ateities planus po kadencijos užbaigimo. Šiame straipsnyje pateikiama A bloko vieno klausimo analizė: „Jūsų nuomone, kiek turėtų būti svarbūs šie vietos valdžios darbotvarkės tikslai?“. Analizuojamas klausimas leido atskleisti savivaldybių tarybų narių išskiriamus prioritetus tarp vietos valdžios darbotvarkės tikslų. Anketinės apklausos duomenys buvo apdorojami naudojantis „IBM SPSS Statistics“ ir „ArcGIS Pro“ (kartografinėi analizei) programinėmis įrangomis.

1 pav. Lietuvos savivaldybių tarybų narių dalis, dalyvavusi vykdytoje apklausoje

Šaltinis: „Lietuvos tarybos nariai“ apklausos duomenys 2024

Kaip jau minėta, klausimyną užpildė 694 savivaldybių tarybų nariai (46,3 proc. visų atsakiusiųjų) (informacija apie respondentus pateikiama 2 lentelėje). Iš jų daugiau nei ketvirtadalį sudarė moterys, o 45,0 proc. – vyrai. Didžiausią respondentų dalį sudarė vyresni nei 44 metų amžiaus (58,9 proc.) ir dauguma jų turi aukštąjį išsilavinimą (71,0 proc.). Apie penktadalį apklausoje dalyvavusių tarybų narių buvo pirmą kartą išrinkti, o kitiems tai jau ne pirmą kadenciją (2 lentelė).

³ Situacijos vertinimo klausime buvo pateikiama tam tikra situacija ir vertinamas respondento pasirinktas poelgis tam tikru aspektu. Buvo sukurti keturi skirtingi situacijų variantai, vienas iš variantų buvo parenkamas atsitiktiniu būdu.

2 lentelė. Sociodemografiniai respondentų rodikliai

SOCIODEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ RODIKLIAI	N=694	%	SOCIODEMOGRAFINIAI RESPONDENTŲ RODIKLIAI	N=694	%
Lytis:			Išsilavinimas:		
Vyras	312	45,0	Pradinis arba vidurinis	18	2,6
Moteris	178	25,6	Aukštasis (universitetinis ar kitas prilygstantis)	493	71,0
Nenurodė	22	3,2	Neatsakė	183	26,4
Neatsakė	182	26,2			
Darbo patirtis tarybos nario pareigose (metų iš viso):			Gimimo metai:		
Mažiau nei 1 m.	132	19,0	1997 m. ir vėlesni	7	1,0
1-5 m.	179	25,8	1996-1981 m.	84	12,1
6-10 m.	65	9,4	1980-1965 m.	212	30,5
11-20 m.	86	12,4	1964-1946 m.	194	28,0
21+ m.	45	6,5	1945 m. ir ankstesni	3	0,4
Neatsakė	187	26,9	Neatsakė	194	28,0

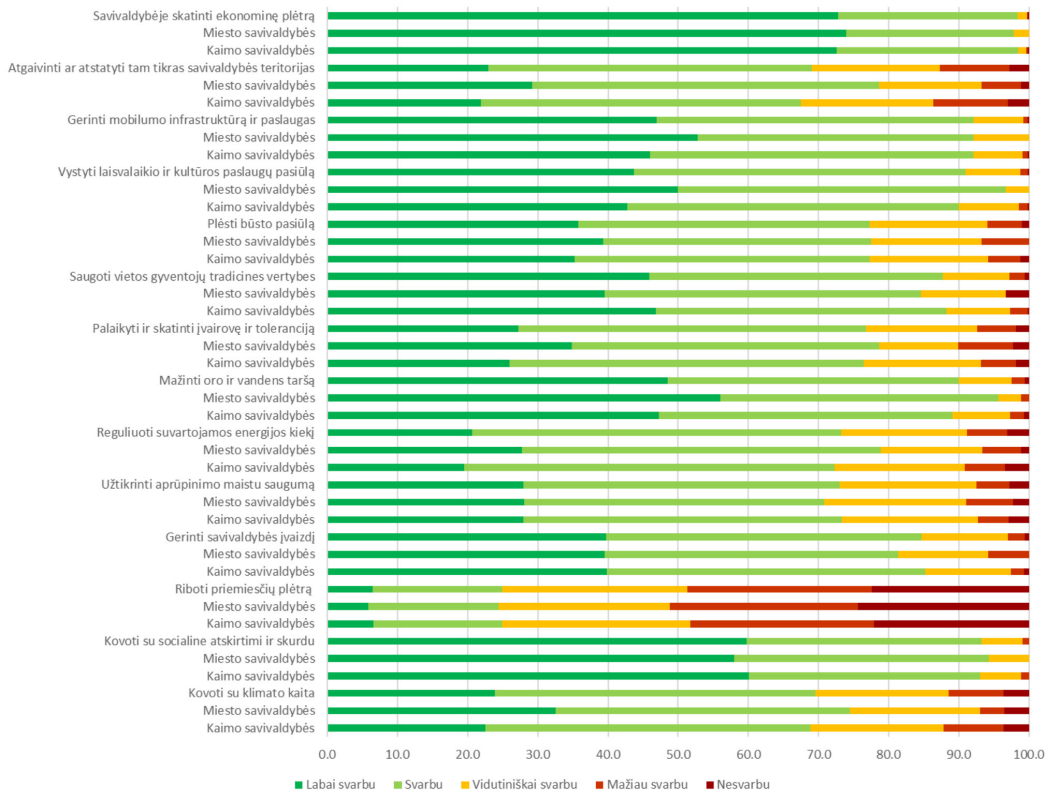
Šaltinis: „Lietuvos tarybos nariai“ apklausos duomenys 2024

Rezultatai

Tyrimo metu buvo bandoma išsiaiškinti, kokie vietos valdžios darbotvarkės tikslai yra svarbūs savivaldybių tarybų nariams. Respondentams buvo pateiktas platus tikslų spektras, nuo socialinių iki gamtinių (aplinkos gerinimo) tikslų (viso keturiolika) (2 pav.). Iš pateiktos diagramos matoma, kad beveik visiems savivaldybių tarybų nariams pagrindinis tikslas yra „savivaldybės ekonominės plėtros skatinimas“ („labai svarbiu“ ir „svarbiu“ aspektu laiko 98,4 proc. respondentų), o „labai svarbiu“ jis daugiausia laikomas tarp miesto savivaldybių tarybos narių (73,9 proc.), tačiau aktualiausias – kaimo savivaldybių tarybos nariams („labai svarbu“ ir „svarbu“ paminėjo 98,4 proc., o miesto – 97,8 proc.). Taip pat prie didelę reikšmę turinčių tikslų galima priskirti „kovą su socialine atskirtimi ir skurdą“ („labai svarbu“ ir „svarbu“ pasirinko 93,2 proc.), tačiau daugiausia šis aspektas rūpi miesto savivaldybės tarybos nariams (94,3 proc.), tai paaiškina tuo, kad miestuose matomi didžiausi socialiniai skirtumai tarp gyventojų, tačiau didesnė dalis gyventojų patiria atskirtį ir skurdą kaimuose (Skučienė 2019; Skučienė ir Gabnytė 2018; Zabaraukaitė ir Gruževskis 2015). Trečias pagal reikšmingumą tikslas – „gerinti mobilumo infrastruktūrą ir paslaugas“ (išskyrė 92,1 proc. respondentų pažymėjusių „labai svarbu“ ir „svarbu“ tiek kaimo, tiek miesto tipui priskiriamose savivaldybėse). Nors šis tikslas bendrai reikšmingas yra visų tipų savivaldybių tarybų nariams, tačiau miestų savivaldybių vietos politikams jis yra svarbesnis (miesto „labai svarbu“ pažymėjo 52,8 proc., o kaimo – 46,0 proc. respondentų). Taip pat prie reikšmingų infrastruktūrinių vystymo tikslų galima priskirti „laisvalaikio ir kultūros paslaugų vystymo“ tikslą, kurį paminėjo 90,9 proc. respondentų, tačiau ir šis daugiau rūpi miesto tarybų nariams, nors puikiai žinoma, kad su didžiausiomis paslaugų ir transporto infrastruktūros problemomis susiduria periferiniai šalies regionai (Baranauskienė 2021). Prie jau paminėtų aspektų, galima priskirti ir vieną iš aplinkos gerinimo – „oro ir vandens taršos mažinimą“. Kaip reikšmingą vietos valdžios darbotvarkės tikslą jį išskyrė 90,0 proc. atsakiusių į šį klausimą, tačiau aktualiausias yra miesto tipui priskiriamiems savivaldybių tarybų nariams (paminėjo 95,6 proc.).

Tyrimas atskleidė, kad mažiausiai aktualus vietos valdžios darbotvarkės tikslas yra „priemiesčių plėtos ribojimas“, kuris reikšmingas apie ketvirtadaliui savivaldybių tarybų narių. Šis aspektas vienodai mažai reikšmingas tiek miesto, tiek kaimo savivaldybių tarybų nariams, kas parodo, jog nematomos akivaizdžios sparčiai augančių priemiestinių teritorijų gyventojų problemos, ypač didžiausių miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos). Kiti mokslininkų tyrimai ir šio projekto kokybinio tyrimo duomenys (kurie čia neanalizuojami) atskleidė, kad priemiestinėse teritorijose trūksta išvystytos viešųjų paslaugų infrastruktūros, prasti keliai, o į šias teritorijas mažai investuojama, nes priemiestinių teritorijų gyventojai dirba mieste ir naudojami miestų paslaugų infrastruktūra, o priemiestinės teritorijos atlieka tik „miegamųjų rajonų“ funkcijas (Burneika ir kt. 2017b; Baranauskienė 2021). Taip pat mažiau reikšmingas tikslas buvo „atgaivinimas ir atstatymas tam tikrų savivaldybių teritorijų“ („labai svarbu“ ir „svarbu“ pažymėjo tik 69,0 proc. respondentų). Taigi, kaip matoma iš gautų tyrimo duomenų, tarybų nariams mažiau rūpi (aktualūs) tikslai, susiję su teritorijų plėtos aspektais. Vis tik šioje vietoje galima paminėti, kad analizuojant apklausos duomenis miesto ir kaimo pjiūviais buvo pastebėtas didžiausias skirtumas tarp „labai svarbu“ ir „svarbu“ atsakymų. Teritorijų atgaivinimo ir atstatymo tikslas svarbesnis yra miestų savivaldybėms (miesto savivaldybėse šį tikslą paminėjo 11,2 proc. daugiau nei kaimo (atitinkamai 78,7 proc. ir 67,5 proc.). Prie mažesnės svarbos tikslų galima priskirti ir „kovą su klimato kaita“ (paminėjo 69,5 proc. respondentų). Visi kiti tikslai, pateikti savivaldybių tarybų nariams, buvo panašiai svarbūs visiems („labai svarbu“ ir „svarbu“ vertinami nuo 73,0 proc. iki 87,7 proc.) (2 pav.).

Jūsų nuomone, kiek turėtų būti svarbūs šie vietos valdžios darbotvarkės tikslai?

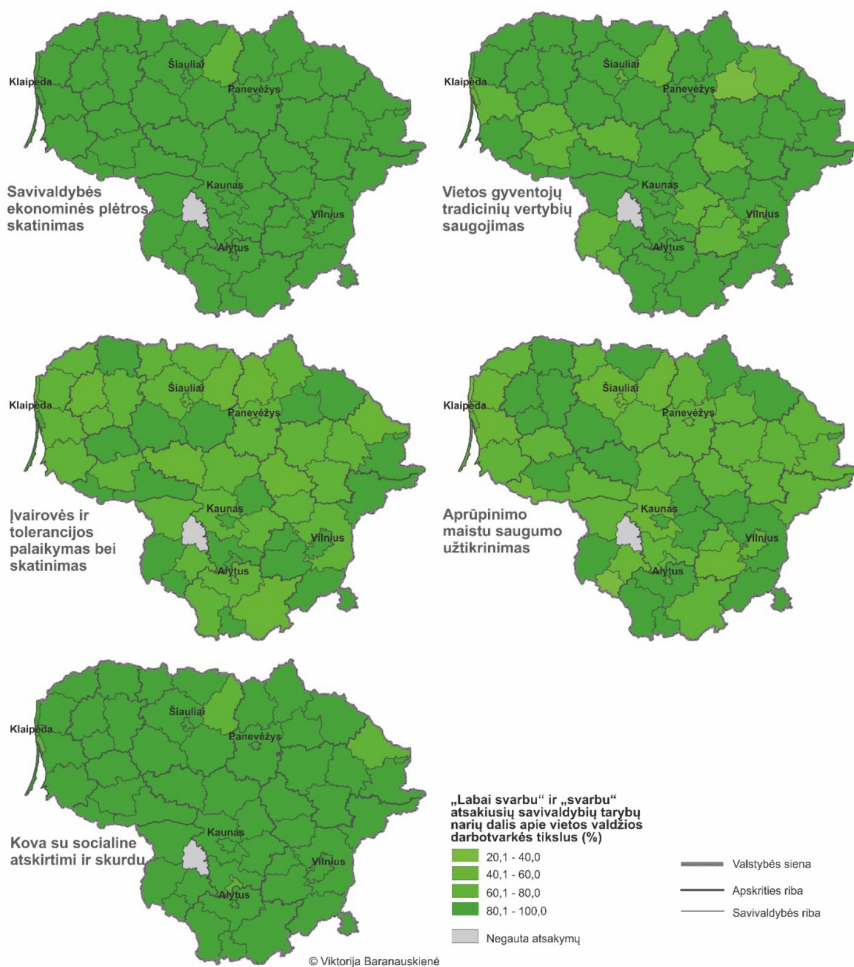

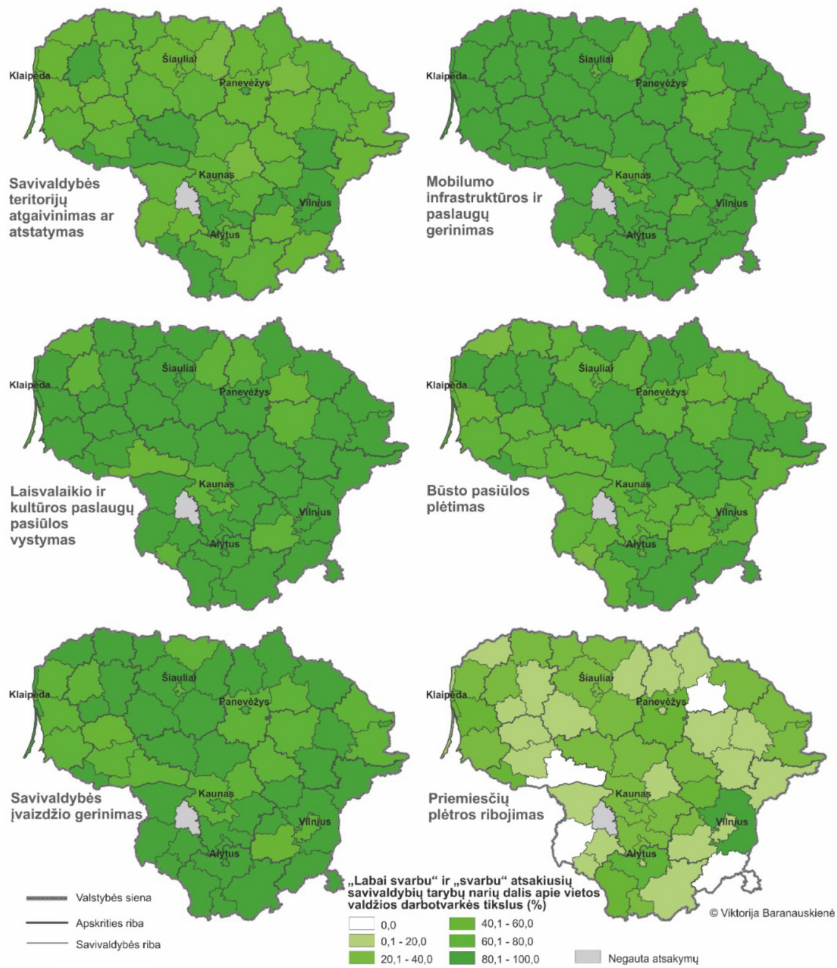
2 pav. Lietuvos savivaldybių tarybos narių nuostatos apie vietos valdžios darbotvarkės tikslus

Šaltinis: „Lietuvos tarybos nariai“ apklausos duomenys 2024

Aptarus pagrindinius Lietuvos savivaldybių tarybų narių vietos valdžios darbotvarkės tikslus šalies ir miesto bei kaimo savivaldybių klasteriais, toliau pateikiama šalies erdvinė (teritorinė) analizė savivaldybių lygmeniu, kuri atskleidžia visai kitokį šalies vaizdą. Vizualinei kartoschemų analizei, kartoschemos suskirstytos į tris grupes (3–5 pav.). 3-iaame paveiksle pateikiami tradiciniai vietos valdžios darbotvarkės tikslai, apimantys įvairius socioekonominis teritorijos aspektus, 4-ame – teritorijos plėtros (vystymo) ir 5-ame – aplinkos kokybės gerinimo tikslai. Kaip matoma iš pateiktų kartoschemų (3–5 pav.) vietos politikų nuostatos apie darbotvarkės tikslų svarbą yra pasiskirsčiusios netolygiai po šalies teritoriją. Vietos politikų nuostatos, susijusios su tradiciniais aspektais, gana panašiai pasiskirsčiusios po visą šalies teritoriją (3 pav.), kas rodo jų svarbumą ir aktualumą visoms šalies teritorijoms. Tik didesniu nuostatų skirtumu pasižymi „įvairovės ir tolerancijos palaikymo bei skatinimo“ ir „aprūpinimo maistu saugumo užtikrinimo“ tikslai, kurie mažiau aktualūs yra Vakarų, Vidurio ir Rytų Lietuvos savivaldybių tarybų nariams.

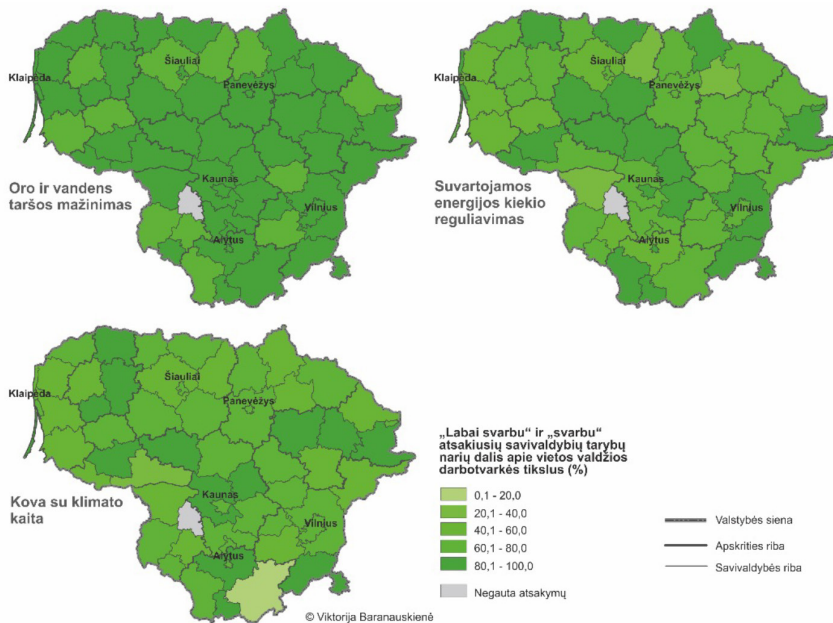
4 pav. Lietuvos savivaldybių tarybų narių nuostatos apie vietos valdžios darbotvarkės tikslus, susijusius su savivaldybės teritorijos plėtros aspektais

Šaltinis: „Lietuvos tarybos nariai“ apklausos duomenys 2024

Tuo tarpu tikslų, apimančių savivaldybių teritorijų plėtrą, erdvinis pasiskirstymas ženkliai skiriasi (4 pav.). Priemiesčių plėtros ribojimai visai neaktualūs Kupiškio, Šalčininkų, Vilkaviškio ir Jurbarko r. savivaldybių vietos politikams, esantiems šalies periferinėse teritorijose, nutolusiose nuo didesnių centrų (dalis savivaldybių patenka į pasienio regioną, kur nėra patrauklus urbanizuotų teritorijų vystymas). Aktualiausias šis aspektas didžiųjų miestų priemiestinėms teritorijoms, ypač Vilniaus r. sav. (83,3 proc. apklausoje dalyvavusių vietos politikų šį darbotvarkės tikslą pažymėjo kaip „labai svarbiu“ ir „svarbiu“), kur pastaruoju metu vyksta sparti Vilniaus priemiesčio plėtra. Būsto pasiūlos plėtimo klausimai svarbūs ne tik didžiųjų miestų savivaldybėms, kur jaučiamas didžiausias jų trūkumas, bet ir rekreaciniu potencialu pasižyminčioms teritorijoms, kur dažniausiai išsigijimas būstas tampa antraisiais namais (Kriauciūnas ir kt. 2024). Kartografinė analizė atskleidė, kad „savivaldybės teritorijų atgaivinimas ir atstatymas“ mažiausiai

aktualus labiausiai nuo didžiųjų šalies centrų nutolusių teritorijų savivaldybių tarybų nariams, ypač tose savivaldybėse, kurios pasižymi gyventojų senėjimo procesais. Galima daryti prielaidą, kad vietos politikai puikiai supranta, kad į tokias teritorijas sudėtinga pritraukti jaunimą, verslo investuotojus, nes jos yra nepatrauklios ir vietos gyventojai patiria socioteritorinę atskirtį (Baranauskienė, Burneika ir Kriaučiūnas 2024; Baranauskienė 2021; Baranauskienė ir Burneika 2021). „Savivaldybės įvaizdžio gerinimas“ yra svarbus visos šalies vietos politikams, tačiau kiek mažiau svarbus patrauklesnėms savivaldybėms, kurios ir taip pasižymi puikiais socioekonominiais rodikliais, t. y. jos yra patrauklesnės, ar daugiau gyvena jaunesnio amžiaus gyventojų (ypač Vakarų Lietuvoje). Tuo tarpu tikslai, susiję su infrastruktūros plėtra, tiek laisvalaikio ir kultūros paslaugų vystymu, tiek mobilumo infrastruktūros (susisiekimo paslaugomis) ir jų paslaugų gerinimu, yra labai svarbūs visos šalies savivaldybių tarybų nariams, nes ši problema yra gana aktuali visos šalies gyventojams (tame tarpe ir savivaldybių tarybų nariams), ypač periferinėse šalies teritorijose (Baranauskienė 2021).

Vietos valdžios darbotvarkės tikslai, susiję su aplinkos kokybės gerinimu, pagal svarbą šalies savivaldybėse vertinami skirtingai (5 pav.). Svarbiausiu tikslu laikomas oro ir vandens taršos mažinimas, kuris svarbus visų savivaldybių tarybų nariams. Tuo tarpu suvartojamos energijos kiekio reguliavimas mažiau aktualus tų savivaldybių tarybų nariams, kur labiausiai naudojama atsinaujinančių energijos išteklių energija (vėjo, saulės elektrinių ir pan.), ypač Šiaurės rytų ir Vakarų Lietuvoje (Lietuvos respublikos energetikos... 2023). Darbotvarkės tikslai, susiję su klimato kaitos klausimais skirtingų teritorijų vietos politikams rūpi skirtingai, tačiau mažiausiai svarbus klausimas – Varėnos r. savivaldybėje (pažymėjo kaip „labai svarbu“ ir „svarbu“ 20,0 proc. respondentų).

5 pav. Lietuvos savivaldybių tarybų narių nuostatos apie vietos valdžios darbotvarkės tikslus, susijusius su aplinkos kokybės gerinimo aspektais

Šaltinis: „Lietuvos tarybos nariai“ apklausos duomenys 2024

Išvados

- Tyrimo rezultatai atskleidė, kad vis tik savivaldybių tarybų nariams yra sudėtinga išskirti prioritetingas vietas valdžios darbotvarkės tikslus, nes daugelis pateiktų aspektų buvo išskirti kaip prioritetingi, tam greičiausiai įtakos turėjo pasikeitęs tarybos narių vaidmuo ir politinės darbotvarkės sudarymo principai. Taip pat įtakos galėjo turėti tai, kad didelė dalis respondentų (apie ketvirtadalį) pareigas eina pirmą kadenciją, todėl, tikėtina, turi mažiau politinio darbo patirties. Tai patvirtina ir politinių vaidmenų koncepcija, kuri aiškina, kad politinių atstovų veiklos kryptis priklauso ne tik nuo jų įgytos patirties, bet ir nuo institucinių pokyčių ir organizacinių struktūrų (Heinelt ir Egner 2022). Be to, tarybos narių vaidmens pokyčiai ir nauji politinės darbotvarkės sudarymo principai rodo, kad vietos valdžios politika tampa dinamiškesnė ir labiau decentralizuota, atspindėdama daugiapakopio valdymo aspektų įžvalgas (Lowndes ir Leach 2004b).
- Kaip rodo empiriniai duomenys, daugumai savivaldybių tarybų narių (ypač didžiųjų miestų) itin svarbi savivaldybių plėtra (vystymas), tokie kaip savivaldybės ekonominės veiklos bei paslaugų prieinamumo (pasiekiamumo) skatinimas. Tačiau erdvinė vietos valdžios (politikų) darbotvarkės tikslų svarbos analizė atskleidė, kad tikslai susiję su teritorijų plėtra ir aplinkos kokybės gerinimu nevienodai aktualūs visiems tarybos nariams. Tai ypač priklauso nuo savivaldybės geografinės padėties, socioekonominių ir demografinių teritorijos charakteristikų bei galimai įtakos turi vietos bendruomenės, verslo ir politinių partijų interesai bei teritorijos finansiniai ir biurokratiniai suvaržymai (Jones ir Baumgartner 2005; Denters ir Rose 2005).
- Erdvinė vietos politikų darbotvarkės tikslų svarbos analizė atskleidė, kad šalyje egzistuoja centro-periferijos (miesto-kaimo) dichotomija. Periferinių teritorijų savivaldybių tarybų nariams labiau rūpi tikslai, susiję su vietos problemomis, pvz., tokiomis kaip laisvalaikio, kultūros bei mobilumo infrastruktūros gerinimu, o centrų (miestų) žvelgia ir į platesnio masto problemas (pvz., kova su klimato kaita) bei daugiau dėmesio skiria teritorijų vystymui. Ši dichotomija atitinka miesto ir kaimo politikos skirtumų koncepciją, pagal kurią miestų valdžia labiau linkusi spręsti strateginius augimo klausimus, o kaimiškos savivaldybės – reaguoti į specifines vietos problemas (Eskelinen ir Snickars 1995). Tokiu būdu erdvinė darbotvarkės tikslų analizė leidžia nustatyti probleminius regionus, kurie tampa svarbia regioninės politikos formavimo dalimi.

***

Straipsnis parengtas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos (LMTLT) Mokslininkų grupių programos projektą „Kaip keičiasi vietos politiko vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“, su-
tarties Nr. S-MIP-23-17.

Literatūra

1. Astrauskas, A. 2007. „Optimalaus Lietuvos savivaldybių institucinės struktūros modelio paieška.“ Viešoji politika ir administravimas 8: 9-24. <https://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/issue/view/815>
2. Baldersheim, H., Daloz, JP. 2003. Political Leadership in a Global Age. The Experiences of France and Norway. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315198699>
3. Baranaukaitė, A., Burneika, D., Tučas, R. 2015. „Elektorinių struktūrų erdvinė diferenciacija Lietuvos miestų regionuose.“ Geografijos metraštis 48: 3-23. <https://gamtostyrimai.lt/wp-content/uploads/2022/06/3-2.pdf>
4. Baranaukaitė, A., Tučas, R. 2014. „Vilniaus miesto elektorinė struktūra 2008 m. ir 2012 m. Seimo rinkimų duomenimis.“ Geografijos metraštis 47:37-54. <https://lsc.lt/wp-content/uploads/2023/09/2014.pdf>
5. Baranaukienė, V. 2019. „Kaimiškų teritorijų identifikavimo problema: Lietuvos seniūnijų atvejis.“ Geografijos metraštis 52: 55-72.
6. Baranaukienė, V. 2021. Socioteritorinė atskirtis Lietuvos retai apgyventose teritorijose. Vilnius: Lietuvos socialinių mokslų centras. /Daktaro disertacija/ <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:93627567/datastreams/MAIN/content>

7. Baranauskienė, V., Burneika, D. 2021. "Demographic changes and migration in LAU 2 regions of Lithuania in 2001-2018." *Journal folia geographica [Geografinis rakstis]* 19: 59-69. <https://doi.org/10.22364/jfg.19.6>
8. Baranauskienė, V., Burneika, D., Kriaučiūnas, E. 2024. "Immigration to rural communities - attitudes from inside." *Polish Geographical Review [Przegląd Geograficzny]* 96 (2): 175-192. <https://doi.org/10.7163/PrzG.2024.2.2>
9. Bilodeau, A. 2009. "Residential Segregation and the Electoral Participation of Immigrants in Australia." *International Migration Review* 43: 134-159. <https://doi.org/10.1111/j.0197-9183.2008.01150.x>
10. Bučaitė-Vilkė, J. 2019. "Interesų grupių dalyvavimas ir įsitraukimas vietos lygmeniu: ar savivaldybių bendradarbiavimas gali būti demokratiškas?" *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* 10 (1): 153-175. <https://doi.org/10.7220/2335-8777.10.1.7>
11. Bučaitė-Vilkė, J. 2021. "Participation of interest groups at local level: any space for democracy in inter-municipal democracy?" In: Lackowska, M., Szmigiel-Rawska, K., Teles, F. (eds). *Local government in Europe: new perspectives and democratic challenges* 141-160. <https://doi.org/10.1332/polycypress/9781529217186.003.0008>
12. Bučaitė-Vilkė, J., Civinskas, R., Lazauskienė, A. 2018. "Uncoupling inter-municipal cooperation capacity." *Baltic Journal of Law & Politics* 11 (2): 32-60. <https://doi.org/10.2478/bjlp-2018-0010>
13. Bučaitė-Vilkė, J., Civinskas, R., Lazauskienė, A., Leščiauskaitė, V., Lackowska, M., Gendźwiłł, A., Krukowska, J., Mikalauskas, A. 2019. *Savivaldybių bendradarbiavimas Lietuvoje: formos, galimybės, vizijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. <https://doi.org/10.7220/9786094674426>
14. Bučaitė-Vilkė, J., Žily, A. 2016. "Dvi skirtingos vietos demokratijos vizijos? Interesų atstovavimas, lyderystė ir gyventojų dalyvavimas savivaldoje." *Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas* 7 (1): 93-112. <https://doi.org/10.7220/2335-8777.7.1.5>
15. Burbulytė-Tsikarishvili, G., Dvorak, J., Žernytė, A. 2018. "Savivaldybių funkcijų ir galių kaita Lietuvoje 1994-2016 metais." *Viešojoji politika ir administravimas* 17 (3): 399-420. <https://doi.org/10.5755/j01.pppa.17.3.21955>
16. Burneika, D., Baranauskaitė, A., Ubarevičienė, R. 2017a. "Social segregation and spatial differentiation of electoral alignment in Vilnius Metropolitan Area." *Geographica Polonica* 90 (2): 87-110. <https://doi.org/10.7163/GPol.0089>
17. Burneika, D., Ubarevičienė, R., Valatka, V., Baranauskaitė, A., Pociūtė-Sereikienė, G., Daugirdas, V., Krupickaitė, D. 2017b. *Lietuvos metropoliniai regionai. Gyventojų erdvinė diferenciacija XXI a. pradžioje*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
18. Burneikaitė, G. 2018. "Erdvinė rinkiminio aktyvumo analizė Vilniaus mieste." *Geografijos metraštis* 51: 79-100. <http://rmts.lstc.lt/download/Burneikaitė.pdf>
19. Carreira, V., Machado, J., Vasconcelos, L. 2016. "Engaging Citizen Participation - A Result of Trusting Governmental Institutions and Politicians in the Portuguese Democracy." *Social Sciences* 5(40): 1-11. <https://doi.org/10.3390/socsci5030040>
20. Cohen, C., Dawson, M. 1993. "Neighborhood Poverty and African American Politics." *American Political Science Review* 87: 286-302. <https://doi.org/10.2307/2939041>
21. Daugirdas, V., Mačiulytė, J. 2006. "Decentralizacija ir teritorinė savivalda Lietuvoje." *Politologija* 3 (43): 91-110.
22. De Groot, M., Denters, B., Klok, P.J. 2010. "Strengthening the Councillor as a Representative and Scrutiniser: The Effects of Institutional Change on Councillors' Role Orientations in the Netherlands." *Local Government Studies* 36 (3): 401-423. <https://doi.org/10.1080/03003931003730469>
23. Denters, B., Rose, L. E., Borraz, O., Le Galès, P., Bobbio, L., Plees, Y., Klok, P., Ståhlberg, K., Swianiewicz, P., Gabriel, O. W., Eisenmann, S., Ladner, A., Wilson, D. Jack, Bush, G. W. A., Aulich, C., Savitch, H. V., Vogel, R. K., Goldsmith, M. 2005. *Comparing local governance: trends and developments*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-0-230-21242-8>
24. Dye, T.R. 1998. *Understanding public policy* (9th Edition). New Jersey: Prentice-Hall.
25. Dvorak, J. 2009. "Piliečių dalyvavimo viešajame administravime iniciatyvų vertinimas: savivaldybių tarnautojų požiūris." *Politikos mokslų almanachas* 5: 51-70. <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/2a5e6bf-cb4b-4ed5-a145-7105c76bc125/content>
26. Egner, B., Sweeting, D., Klok, P.J. (eds.) 2013. *Local Councillors in Europe, Urban and Regional Research International*, vol 14. Wiesbaden: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-01857-3>

27. Eskelinen, H., Snickars, F. 1995. *Competitive European Pheripheries*. Verlag, Berlin, Heidelberg, New York: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-79955-6>
28. Friedmann, J. 1973. "A theory of polarized development." In: Friedman, J. (ed) *Urbanization, Planning, and National Development*, 41-67. Sage, Beverly Hills/London,
29. Furman, E., Šerikova, A. 2007. "Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai." *Viešojoji politika ir administravimas* 2007(21): 102-111. <https://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/27046>
30. Gaidys, V. 2014. "Socialinių demografinių parametų įtaka gyventojų partinėms preferencijoms ir politiniam aktyvumui: jungtinių duomenų masyvų analizė." *Lietuvos socialinė raida* 3: 7-24. <https://etalpykla.lituanistika.lt/fe-dora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2014~1512562553382/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
31. Gaižauskaitė, I., Mikėnė, S. 2014. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
32. Guogis, A., Gudelis, D., Stasiukynas, A. 2007. "Nevyriausybinų organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmė, plėtojant vietinę demokratiją: atvejo tyrimai dviejose Lietuvos savivaldybėse." *Viešojoji politika ir administravimas* 22: 47-56. <https://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/27052>
33. Hanssen, G.S., Klausen, J.E., Vabo, S.I. 2006. *Traces of governance: Policy networking in Norwegian local government*. In: Heinelt, H., Sweeting, D., Getimis, P. (eds) *Legitimacy and urban governance. A cross-national comparative study*, 90-101. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203099629-15>
34. Haus, M., Erling Klausen, J. 2011. "Urban Leadership and Community Involvement: Ingredients for Good Governance?" *Urban Affairs Review* 47 (2): 256-279. <https://doi.org/10.1177/1078087410388867>
35. Haus, M., Heinelt, H. 2005. "How to achieve governability at the local level? Theoretical and conceptual considerations on a complementarity of urban leadership and community involvement." In: Haus, M., Heinelt, H. Steward, M. (eds.) *Urban governance and democracy. Leadership and community involvement*, 12-39. Routledge: London. https://doi.org/10.4324/9780203340950_chapter_2
36. Haus, M., Sweeting, D. 2006. "Local Democracy and Political Leadership: Drawing a Map." *Political Studies*, 54 (2), 267-288. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2006.00605.x>
37. Heinelt, H. 2010. *Governing Modern Societies. Towards participatory governance*. Routledge: London and New York. <https://doi.org/10.4324/9780203856680>
38. Heinelt, H., Egner, B. 2022. "The notion of democracy among actors involved in local state-society relations." In: Egner, B., Heinelt, H., Lysek, J., Silva, P., Teles, F. (eds) *Perspectives on local governance across Europe: Insights on local state-society relations*, 47-62. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15000-5_3
39. Howlett, M., Ramesh, M. 2003. *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*. Oxford University Press.
40. John, P., Cole, A. 1999. "Political Leadership in the New Urban Governance: Britain and France Compared." *Local Government Studies. Renewing Local Democracy? The Modernisation Agenda in British Local Government* 25 (4): 98-115. <https://doi.org/10.1080/03003939908433969>
41. Johnston, R., Pattie, C. 2006. *Putting Voters in their Place. Geography and Elections in Great Britain*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268047.001.0001>
42. Jones, B. D., Baumgartner, F. R. 2005. *The Politics of Attention: How Government Prioritizes Problems*. University of Chicago Press.
43. Kaufmann, K.M. 2004. *The Urban Voter: Group Conflict and Mayoral Voting Behavior in American Cities (The Politics of Race and Ethnicity)*. JAV: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.11800>
44. Kavaliauskas, P., Valiūnaitė, V. 2003. "Politinės įtampos teritorinės raiškos ypatumai Lietuvoje." *Geografijos metraštis* 36 (2): 124-136. <https://lsta.lt/wp-content/uploads/2023/09/2003.pdf>
45. Kavaliauskas, P., Bražukienė, I., Krupickaitė, D. 2004. "Demografinių, ekonominių ir politinių Lietuvos socialinio lauko įtampų teritorinė raiška. Mokslas gamtos mokslų fakultete." *Fakulteto trečiosios mokslinės konferencijos, vykusios 2004 m. balandžio 22-23 d. pranešimai*, 200-215. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
46. Kersting, N., Vetter, A. 2003. *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. Springer Fachmedien: Wiesbaden <https://doi.org/10.1007/978-3-663-11258-7>

47. Kingdon, J.W. 1995. *Agendas, Alternatives, and Public Policies* (2nd Edition). Harper Collins.
48. Klok, P.J., Denters, B. 2013. The roles councillors play. In: Egner, B., Sweeting, D., Klok, P.J. (eds) *Local Councillors in Europe. Urban and Regional Research International*, 14. Springer VS, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-01857-3_4
49. Kraft, M.E., Furlong, S.R. 2004. *Public policy: Politics, analysis, and alternatives*. Washington, D.C.: CQ Press. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:002954526>
50. Kriauciūnas, E., Burneika, D., Ubarevičienė, R., Baranauskienė, V. 2024. Lietuvos kaimiškoji periferija: raida ir perspektyvos migracijų kontekste. Vilnius: Lietuvos socialinių mokslų centras.
51. Lazauskienė, A., Bučaitė-Vilkė, J. 2018. "Vietos politinės lyderystės paieškos: kokio mero nori Lietuvos gyventojai." *Filosofija. Sociologija* 29 (4): 276-284. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.v29i4.3854>
52. Lazauskienė, A., Bučaitė-Vilkė, J. 2019. "Motives for inter-municipal cooperation: evidence from Lithuania." NI-SPAcee 2019: From policy design to policy practice: 27th annual conference, May 24-26, 2019, Prague, Czech Republic: e-proceedings. Prague: NISPAcee Press.
53. Lee, R. 1994. "Core-periphery model." In: Johnston, R. R., et. al. (eds) *The dictionary of Human Geography*, 95-96. United Kingdom: Blackwell Publisher Ltd.
54. Legeby, A. 2010. *Urban segregation and urban form. From residential segregation to segregation in public space*. Stockholm: Licentiate thesis, KTH. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:362593/fulltext01.pdf>
55. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija. 2023. Atsinaujinančių energijos išteklių plėtros galimybių žemėlapis: visa naudinga informacija vienoje vietoje. <https://enmin.lrv.lt/lt/naujienos/atsinaujinanciu-energijos-istekliu-pletros-galimybiu-zemelapis-visa-naudinga-informacija-vienoje-vietoje/>
56. Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo konstitucinis įstatymas 2022-07-20. Nr. XIV-1381. Galiojanti suvestinė redakcija iki 2025-01-01.
57. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas 1994-07-19. Nr. I-558. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2022-01-28.
58. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas 1994-07-07. Nr. I-533. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2023-07-01 iki 2023-07-05. <https://doi.org/10.20529/IJME.2022.002>
59. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija. 2024. 2023 m. kovo 5 d. savivaldybių tarybų ir merų rinkimai. <https://www.vrk.lt/savivaldybiu-tarybu-ir-meru-2023/rezultatai>
60. Lowndes, V., Leach, S. 2004a. "Of Roles and Rules: Analysing the Changing Relationship between Political Leaders and Chief Executives in Local Government." *Public Policy and Administration* 22 (2): 183-200. <https://doi.org/10.1177/0952076707075892>
61. Lowndes, V., Leach, S. 2004b. "Understanding Local Political Leadership: Contexts and Capabilities." *Local Government Studies* 30 (4): 557-575. <https://doi.org/10.1080/0300393042000333863>
62. Luobikienė, I. 2005. *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
63. Mačiulytė, J., Ragauskas, P. 2007. "Lietuvos savivalda: savarankiškos visuomenės link?" *Versus aureus*, p 121.
64. Massey, D. S., Denton, N. A. 1988. "The dimensions of residential segregation." *Social Forces* 67 (2): 281-315. <https://doi.org/10.1093/sf/67.2.281>
65. Massey, D. S., Denton, N. A. (1998). *American apartheid: Segregation and the making of the underclass*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
66. Nefas, S. 2010. "Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. Kovo 11 d. kaip politikos formavimo modelio pritaikymo idealus pavyzdys." *Socialinių mokslų studijos* 4: 153-165. <https://www.lituanistika.lt/content/32928>
67. Parsons, W. 2001. *Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas*. Vilnius: Eugrimas.
68. Petrulis, V. (2007). "A territorial expression of geopolitical orientation in the Lithuanian Presidential election." *Folia geographica [Geografiski raksti]* 13: 94-105.
69. Pociūtė, G. 2014. *Periferingo teritorinė raida Lietuvoje. /Daktaro disertacija/* Vilnius: Vilniaus universitetas.
70. Pratchett, L., Durose, C., Lowndes, V., Smith, G., Stoker, G., Wales, C. 2009. *Empowering communities to influence local decision making: systematic review of the evidence (Project report)*. London: Department for Communities and Local Government.

71. Ramonaitė, A., Jastramskis, M., Kavaliauskaitė, J., Nevinskaitė, L., Žiliūkaitė, R. 2014. Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai? Idėjos, interesai ir įvaizdžiai politikoje. Vilnius: Vilnius University Press.
72. Rudokaitė, J. 2014. Lietuvos Žiemgalos regiono elektorinė struktūra. Magistro darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas.
73. Sabatier, P.A. 2007. Theories of the policy process (2nd Edition). Westview Press: Oxford. <https://doi.org/10.4324/9780367274689>
74. Savickaitė, I., Krupickaitė, D., Tučas, R. 2013. "Gyventojų rinkiminės elgsenos kaita Vilniaus suburbanizacijos zonoje." Geografijos metraštis 46: 72-94. <https://lstc.lt/wp-content/uploads/2023/09/2013.pdf>
75. Schattschneider, E.E. The Semi-Sovereign People. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
76. Skučienė, D. 2019. "Pajamų nelygybė Lietuvos apskrityje." Lietuvos socialinė raida: Regioniniai socialinės diferenciacijos ypatumai 8: 104-112. https://lstc.lt/wp-content/uploads/2023/03/Lietuvos_socialine_raida_2019_8.pdf
77. Skučienė, D., Gabnytė, V. 2018. "Skurdas kaimo vietovėse Lietuvoje." Lietuvos socialinė raida: Socialinės įtraukties politikos Lietuvoje įgyvendinimas 7: 48-64.
78. Slavinskaitė, N., Ginevičius, R. 2016. "Revenue autonomy of local government: fiscal decentralization aspect." Business and management 9th international scientific conference, May 12-13, 2016, Vilnius, Lithuania. <https://doi.org/10.3846/bm.2016.64>
79. Swianiewicz, P. 2024. "The Perceived Role of Non-Elected Actors in Community Power Structure in Poland: Results of a Survey Experiment." Transylvanian Review of Administrative Sciences 20 (71): 63-77. <https://doi.org/10.24193/tras.71E.4>
80. Šerikova, A. 2013. "Viešoji politika ir jos formavimas." In: Šaparnienė, D., Krupavičius, A. (eds.). Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimensijos, 23-39. Vilnius: BMK leidykla. <https://www.lituanistika.lt/content/50992>
81. Ubarevičienė, R., Burneika, D., van Ham, M. 2015. "Ethno-Political Effects of Suburbanization in the Vilnius Urban Region: An Analysis of Voting Behavior." Journal of Baltic Studies 46 (2): 217-242. <https://doi.org/10.1080/01629778.2015.1027935>
82. Vaitkevičius, R., Saudargaitė, A. 2006. Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose. Vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo leidykla.
83. Vidzbelis, D. 2020. "Lietuvos tautinių mažumų rinkiminio aktyvumo teritorinė raiška." Geografijos metraštis 53: 45-62. <https://doi.org/10.5200/GM.2020.4>
84. Vidzbelis, D., Burneika, D. 2023. "Spatial analysis of Lithuanian youth turnout: Results of 2016-2020 parliamentary elections." Geographia Polonica 96 (2): 259-278. <https://doi.org/10.7163/GPol.0255>
85. Vidzbelis, D., Tučas, R. 2018. "Lietuvos gyventojų rinkiminio aktyvumo teritorinė diferenciacija 2014-2016 metais." Geologija. Geografija 4 (3): 139-154. <https://doi.org/10.6001/geol-geogr.v4i3.3834>
86. Vikšraitienė, A., Tučas, R. 2019. "Asmenybinio ir partinio balsavimo santykio teritorinė diferenciacija 2012 m. ir 2016 m. Seimo rinkimų duomenimis." Geologija. Geografija 5 (2): 61-85. <https://doi.org/10.6001/geol-geogr.v5i2.4130>
87. Visockaitė, A. 2015. "Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje politinis dalyvavimas." Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas 6 (1): 71-89. <https://doi.org/10.7220/2335-8777.6.1.5>
88. Walenta-Bergman, C. 2022. "Ideology, Trust and Autonomy: Differences Between Elected Politicians and All Other Participants of Local State-Society Networks." In: Egner, B., Heinelt, H., Lysek, J., Silva, P., Teles, F. (eds) Perspectives on Local Governance Across Europe. Insights on Local State-Society Relations, 101-115. Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15000-5_6
89. Walks, R. A. 2005. "City - Suburban Electoral Polarization in Great Britain, 1950-2001." Transactions of the Institute of British Geographers 30 (4): 500-517. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5661.2005.00185.x>
90. Walks, R. A. 2006. "The Cause of City - Suburban Political Polarization? A Canadian Case study." Annales of the Association of American Geographers 96 (2): 390-414. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2006.00483.x>
91. Zabaraukaitė, A., Gruževskis, B. 2015. Sisteminis skurdo problemos tyrimas Lietuvoje. Lietuvos CARITAS. Kaunas. https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2019/04/Caritas_internetui24.pdf

Viktorija Baranauskienė, Jurga Bučaitė-Vilkė, Aistė Lazauskienė, Ieva Dryžaitė

PRIORITIES ON THE AGENDA OF LITHUANIAN MUNICIPAL COUNCILLORS: REGIONAL DISPARITIES AND URBAN-RURAL DICHOTOMY

Abstract. *This paper aims to ascertain the attitudes of Lithuanian municipal councillors with regard to the objectives of the local government agenda, i.e. which objectives are considered priorities by these individuals. The object of the research was selected to be members of municipal councils elected in the 5 March 2023 elections due to the alterations to the legal framework and the role of municipal councillors that occurred prior to these elections. To address the research question, the present study utilised the questionnaire survey from the international study “European councilor” (with a focus on the Lithuanian context). The quantitative data analysis revealed that the attitudes of local politicians towards the agenda’s priorities exhibited geographical variation across the national territory, with distinct traditional (socio-economic), territorial development and environmental quality improvement issues being prominent in different regions. The analysis of attitudes has also highlighted the centre-periphery (urban-rural) dichotomy, particularly in terms of territorial development.*

Viktorija Baranauskienė, Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto mokslo darbuotoja, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

El. paštas: viktorija.baranauskiene@vdu.lt

Jurga Bučaitė-Vilkė, Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, docentė, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

El. paštas: jurga.bucaite-vilke@vdu.lt

Aistė Lazauskienė, Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, profesorė, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

El. paštas: aiste.lazauskiene@vdu.lt

Ieva Dryžaitė, Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų instituto mokslo darbuotoja, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

El. paštas: ieva.dryzaite@vdu.lt

Viktorija Baranauskienė, Researcher, Vytautas Kavolis Transdisciplinary Institute for Social Sciences and Humanities, Vytautas Magnus University, Lithuania

E-Mail: viktorija.baranauskiene@vdu.lt

Jurga Bučaitė-Vilkė, Associate Professor, Senior Researcher, Vytautas Kavolis Transdisciplinary Institute for Social Sciences and Humanities, Vytautas Magnus University, Lithuania

E-Mail: jurga.bucaite-vilke@vdu.lt

Aistė Lazauskienė, Professor, Senior Researcher, Vytautas Kavolis Transdisciplinary Institute for Social Sciences and Humanities, Vytautas Magnus University, Lithuania

E-Mail: aiste.lazauskiene@vdu.lt

Ieva Dryžaitė, Researcher, Vytautas Kavolis Transdisciplinary Institute for Social Sciences and Humanities, Vytautas Magnus University, Lithuania

E-Mail: ieva.dryzaite@vdu.lt

